

УДК: 347.78

ПРОБЛЕМИ СПІВАВТОРСТВА НА МУЗИЧНІ ТВОРИ

Шикова Лілія Валеріївна к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Баженов Вадим Анатолійович, магістр з інтелектуальної власності, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Shykova L., PhD., docent, SHEE «PSTU», Mariupol

Bazhenov V., Master of Economic Theory and Intellectual Property, SHEE «PSTU», Mariupol

Shykova L., Bazhenov V. Co-authorship problems on musical works.

The article is dedicated to occurrence of a co-authorship on musical works. It's emphasized that the main aspects of a co-authorship are existence of a creative contribution of two or more persons to work creation and the creative activity of each authors directed to creation of common joint work creation. The moments when there is no co-authorship on musical works are defined. The separate attention is paid to a question of occurrence of a co-authorship when one person orders to other person «turnkey music». It's specified that in case of violation of joint copyright each coauthor can prove the right in a judicial proceeding. In article it's provided that each of coauthors has the right to use the part of musical works created by him on own discretion if another isn't provided by the agreement between coauthors. It's specified what the contract of a co-authorship on musical works has to comprise. Judgments and decisions in the territory of Ukraine during 2011 – 2016 concerning violations of exclusive and personal non-property joint copyright of coauthors of musical works are analysed and it's defined that the legislation of Ukraine on a co-authorship of works (including on musical) has more declaration character owing to what there are problems of regulation of legal relationship between coauthors. Existence of problems is caused by relevance of deeper understanding of occurrence of a co-authorship, research of contractual practice of use of the musical works created several authors and also the international experience of a co-authorship.

Шикова Л.В., Баженов В.А. Проблеми співавторства на музичні твори.

В статті визначено виникнення співавторства на музичні твори. Підкреслено, що основними аспектами співавторства є наявність творчого вкладу двох або більше осіб у створенні твору та творча праця кожного з авторів, що спрямована на створення єдиного спільного твору. Визначені моменти, коли не виникає співавторство на музичні твори. Окрему увагу приділено питанню щодо виникнення співавторства, коли одна особа замовляє іншій особі музичний твір «під ключ». Зазначено, що у разі порушення спільного авторського права кожен співавтор може доводити своє право в судовому порядку. В статті наведено, що кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину музичного твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено угодою між співавторами. Зазначено, що має містити в собі договір співавторства на музичні твори. Проаналізовано судові рішення та постанови на території України за період 2011 - 2016 рр. щодо порушень виключних і особистих немайнових спільних авторських прав співавторів на музичні твори та визначено, що законодавство України стосовно співавторства на твори (в тому числі на музичні) має більш деклараційний характер, внаслідок чого виникають проблеми врегулювання правовідносин між співавторами. Наявність проблем обумовлюють актуальність глибшого розуміння виникнення співавторства, дослідження договірної практики використання музичних творів, створених декількома авторами, а також міжнародного досвіду регулювання співавторства.

Шикова Л.В., Баженов В.А. Проблемы соавторства на музыкальные произведения.

В статье определено возникновение соавторства на музыкальные произведения. Подчёркнуто, что основными аспектами соавторства являются наличие творческого вклада двух или более лиц в создание произведения и творческий труд каждого из авторов, направленный на создание единого совместного произведения. Определены моменты, когда не возникает соавторство на музыкальные произведения. Отдельное внимание уделено вопросу возникновения соавторства, когда одно лицо заказывает другому лицу музыкальное произведение «под ключ». Указано, что в случае нарушения совместного авторского права каждый соавтор может доказывать своё право в судебном порядке. В статье приведено, что каждый из соавторов имеет право использовать созданную им часть музыкального произведения на собственное усмотрение, если другое не предусмотрено соглашением между соавторами. Указано, что должен содержать в себе договор соавторства на музыкальные произведения. Проанализированы судебные решения и постановления на территории Украины за период 2011 – 2016 гг. относительно нарушений исключительных и личных неимущественных совместных авторских прав соавторов на музыкальные

произведения и определено, что законодательство Украины о соавторстве на произведения (в том числе на музыкальные) имеет более декларационный характер, вследствие чего возникают проблемы регулирования правоотношений между соавторами. Наличие проблем обуславливают актуальность более глубокого понимания возникновения соавторства, исследование договорной практики использования музыкальных произведений, созданных несколькими авторами, а также международного опыта регулирования соавторства.

Постановка проблеми. Правовідносини у сфері авторського права стосовно співавторства на музичні твори є досить дискусійними і складними. Перш за все, виникають питання виникнення співавторства, можливості розриву у часі між працею співавторів, можливості вважати пісню, що написана сучасним композитором на вірші давно померлого поета, твором, що створений у співавторстві, майнових прав співавторів тощо. Ефективність роботи судових закладів щодо вирішення цих питань значною мірою визначається Законом України «Про авторське право і суміжні права», що має більше декларативний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній юридичній літературі розглядаються проблеми захисту авторських і суміжних прав на музичні твори, в тому числі проблеми виникнення співавторства та питання договірного регулювання відносин між співавторами. Сформульовані теоретичні висновки щодо проблем виникнення співавторства на музичні твори базуються на дослідженнях О. Жилінкової, О. Семенової, В. Хохлова, В. Кряжева, Л. Майданик, І. Абдуліної, С. Бондаренко. Однак відсутня комплексна база для аналізу цих проблем. Проблеми дослідження питань співавторства на музичні твори потребують подальшого розгляду.

Мета статті – визначити за яких обставин здійснюється виникнення співавторства на музичні твори та як регулюються відносини між співавторами за договором.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правовідносини у сфері авторського права стосовно співавторства на музичні твори є досить дискусійними і складними. Перш за все, виникають питання виникнення співавторства, можливості розриву у часі між працею співавторів, можливості вважати пісню, що написана сучасним композитором на вірші давно померлого поета, твором, що створений у співавторстві, майнових прав співавторів тощо.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права» співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір, яким належить авторське право на цей твір незалежно від того, чи утворює такий твір нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення [1]. Але ця стаття Закону має більш декларативний характер, бо відповідає на питання виникнення співавторства (в тому числі на музичні твори) у широкому значенні, що призводить до різного тлумачення у судових спорах стосовно співавторства.

Нижче наведено, коли саме виникає співавторство на музичні твори та визначено поняття «музичний твір», бо в українському законодавстві немає такого терміну. На нашу думку, музичний твір – це результат творчої діяльності одного чи декількох авторів, в якому художні образи виражені за допомогою звуків із супроводом людського голосу чи без нього, призначений для слухового сприйняття за допомогою музичних інструментів або технічного обладнання незалежно від первісної або подальшої фіксації та має бути оригінальним та унікальним твором мистецтва. Один з основних аспектів співавторства – це наявність творчого вкладу двох (або більше) осіб у створення музичного твору. Однак співавторство зовсім не означає, що два (чи більше) автора, одночасно перебуваючи в одному місці, створюють єдиний твір. За допомогою Інтернету, соціальних мереж Facebook, Soundcloud, Sendspace, засобів зв'язку Skype, Viberto тощо, особи, що знаходяться на великій відстані один від одного, мають змогу працювати над спільним твором і створювати свої частини єдиного спільного музичного твору в різний час. У вітчизняному просторі таким прикладом є праця музичного колективу «Two&One», що складався з двох продюсерів, Михайла Гасяка з Ужгорода та Дениса Писарева з Хабаровська. Велика

відстань між двома співавторами не заважала при створенні музичних творів саме через способи зв'язку в мережі Інтернет.

Для виникнення співавторства необхідно, щоб творча праця кожного з авторів була спрямована на створення єдиного спільного твору. Наприклад, якщо поет пише вірші, зовсім не розраховуючи на те, що хто-небудь коли-небудь покладе їх на музику, то створений в подальшому на ці вірші музичний твір (пісня) не може вважатися твором, створеним у співавторстві. Тобто, якщо на вірш Т.Г. Шевченко «Гамалія» створена музика гуртом «Фата Моргана», це не означає, що Тарас Григорович і Олександр Керекеша (композитор та співак гурту «Фата Моргана») є співавторами. Існує відмінність між співавторством та наявністю декількох авторів. На погляд О. Семенової, в такому випадку такі музичні твори є одними з видів складених творів – збірки. Відповідно, композитор цієї пісні отримує певний «подвійний» статус: безпосередньо автора музики і автора – упорядника «збірника». При цьому будь-який інший композитор може написати власну музику до тих віршів, не питаючи згоди першого композитора, натомість для написання нової музики до тексту пісні, що створена у співавторстві, може знадобитися згода композитора – співавтора пісні [2].

Для створення єдиного спільного музичного твору має бути такий аспект як волевиявлення осіб, що створюють твір. Кожен із співавторів має розуміти і бажати, щоб в результаті їх спільної творчості вийшов єдиний, колективний, оригінальний музичний твір. Це є чи не найголовніша умова виникнення співавторства. Оригінальністю музичних творів є наслідок основних елементів. Тим не менш, оригінальністю може бути як мелодія, так і гармонія чи ритм. Музичний твір може бути роздільним чи нероздільним. Так само і співавторство. При нероздільному співавторстві музичний твір, що створений двома чи більше співавторами, являє собою єдине нероздільне ціле, частини якого не мають самостійного значення. Такі результати творчої праці осіб, що створюють музичний твір, не можуть бути вилучені з єдиного об'єкту авторського права. Прикладом цього є творчість двох вітчизняних композиторів Вадима Пороткова та Микити Богданова, що об'єдналися в дует «Ost&Meyer»: вони спільно працюють над своїми музичними творами, доповнюючи один одного і результат їх творчої діяльності являє собою нероздільне ціле. Натомість, при роздільному співавторстві колективний твір є єдиним, однак він складається із частин, що мають самостійне значення і відомо, ким з авторів створені ці частини. Прикладом такого роздільного співавторства можна навести пісню гурту «Потап и Настя» - «Мы отменяем К.С», де автором тексту зазначено Олексія Потапенко, автор музики – Павел Стратан.

Популярні музичні твори приносять великі прибутки музичним компаніям (лейблам), тож менеджери цих компаній пропонують різним продюсерам і композиторам зробити переробку цих творів задля більшого прибутку чи просування маловідомих композиторів на світову сцену. Такими переробками є сучасні ремікси (remixes) та реворки (reworks) тощо. Однак переробка, аранжування чи будь-яка інша зміна оригінального музичного твору не надає співавторства особі, що використовує цей музичний твір. Співавторство не виникає також при використанні музичного твору у відеокліпах, промороликах тощо.

Надання співавторам або автору технічної допомоги для створення музичного твору (технічне обладнання, музичні інструменти, надання студії звукозапису тощо) співавторства не породжує. Не є співавторством також фінансова допомога задля створення музичного твору.

Окремо стоїть питання щодо виникнення співавторства, коли одна особа замовляє іншій особі музичний твір «під ключ». Для такого замовлення необхідно скласти договір про створення музичного твору за замовленням, в якому творцем музичного твору передаються як майнові, так і особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт замовлення. Якщо це не встановлено договором, у дію вступає ч. 2 ст. 430 Цивільного кодексу України, яка проголошує, щомайнові права інтелектуальної власності

на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві та замовникові спільно, якщо інше не передбачено договором [3]. На нашу думку, в такому випадку співавторство не виникає, натомість можна говорити про наявність декількох авторів.

Кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину музичного твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено угодою між співавторами. Щоб уникнути непорозумінь та судових скарг з боку хоча б одного з співавторів, між ними складається договір співавторства. У такому договорі співавтори обумовлюють предмет та цілі договору співавторства, права та обов'язки кожного з співавторів, їх відповідальність, конфіденційність самої угоди, шляхи вирішення спорів, строк дії договору між співавторами, умови розірвання договору, заключні положення, адресу та платіжні реквізити співавторів тощо.

Якщо музичний твір являє собою пісню (тобто музику, покладену на текст), доцільно в договорі співавторства вказати мету складання даного договору задля створення пісні з використанням тексту одного співавтора («співавтор 1»), а також музики іншого співавтора («співавтор 2»); домовитися про терміни, що використовуються у договорі, дати їм чітке пояснення. Наприклад, «спільний продукт» - художньо-музичний твір (пісня), що включає до себе вірш, написаний «співавтором 1» і музики, що написана «співавтором 2» і існуючий у записі на паперовому носії, у вигляді фонограми, записів на аудіокаセットах чи компакт-дисках, для подальшого оприлюднення, включаючи передачу в ефір та публічне виконання; «оприлюднення спільного продукту» - здійснення за згодою співавторів дій, що вперше роблять спільний продукт доступним для загального відома шляхом його випуску у світ, публічного виконання, передачі в ефір тощо [4].

Договір співавторства на музичний твір має чітко визначати права та обов'язки сторін щодо виконання «спільного продукту»; організації виготовлення фонограми «спільного продукту» шляхом запису з залученням третіх осіб, тобто звуковий запис виконання пісень з використанням тексту «співавтора 1» і музики «співавтора 2»; відтворення «спільного продукту», тобто виготовлення певної кількості примірників фонограми на аудіокаセットах чи компакт-дисках; розповсюдження примірників фонограм музичного твору будь-яким способом (продаж, прокат тощо); перекладу тексту на інші мови тощо. Також у договорі співавторства на музичний твір треба визначити, хто здійснює фінансування студійного запису пісні, виробництво примірників фонограми та в якій валюті. Треба визначити, чи мають отримувати згоду один від одного на використання музичного твору, що виходить за рамки договору; чи мають можливість використовувати самостійно або надавати аналогічні права на використання тексту чи музики третім особам в зазначених межах. Співавтори у своєму договорі мають визначити відсоток винагороди від доходу на відповідний спосіб використання спільного музичного твору (звичай, 50% на 50%) тощо.

Договір співавторства на музичний твір має визначати відповідальність сторін за невиконання або неналежним чином виконання зобов'язань за таким договором, відшкодування іншій стороні заподіяних таким невиконанням збитків. Наприклад, якщо сторона, що порушила договір, отримала внаслідок цього доходи, сторона, права якої порушені, вправі вимагати відшкодування поряд з іншими збитками упущеної вигоди в розмірі не меншому, ніж такі доходи. У випадку порушення договору сторона, чие право порушено, вправі також зажадати визнання права, відновлення положення, що існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення. У разі порушення спільного авторського права кожен співавтор може доводити своє право в судовому порядку.

Українське законодавство щодо надання права на використання твору передбачає, якщо не передбачено угодою між співавторами, що дозвіл може надавати один із співавторів. Натомість, у законодавстві інших країн (РФ, країн ЄС, США, Канади, Австралії тощо) передбачено, що дозвіл на використання спільного музичного твору мають давати усі співавтори.

Відсутність угод між співавторами, в яких би визначався порядок використання музичного твору призводить до спірних ситуацій, розв'язувати які приходиться в судовому порядку. Та проаналізувавши судові рішення та постанови на території України за період 2011 - 2016 рр., що містяться на сайті «Єдиний державний реєстр судових рішень України» [5] можна зробити висновок, що судові рішення стосовно порушення виключних та немайнових прав співавторів не мають достатнього, а деколи й не зовсім вірного обґрунтування. На нашу думку, було б доцільно спеціальними законами України запровадити спеціальні колегії з питань захисту авторського права і суміжних прав при цивільних та господарських судах України для ефективного захисту виключних і особистих немайнових прав осіб, в тому числі співавторів.

Висновки: В результаті проведених досліджень маємо визнати, що законодавство України стосовно співавторства на твори (в тому числі на музичні) має більш декларативний характер, внаслідок чого виникають проблеми врегулювання правовідносин між співавторами. Наявність проблем обумовлюють актуальність глибшого розуміння виникнення співавторства, дослідження договірної практики використання музичних творів, створених декількома авторами, а також міжнародного досвіду регулювання співавторства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» // Верховна Рада України. Офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Семёнова О. Спорные вопросы соавторства / О. Семёнова, Е. Николаева // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. 2007. – № 9. – С. 12-21.
3. Цивільний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 01 вересня 2015 року: Офіц. текст. – К.: Алерта, 2015. – 320 с.
4. Договір соавторства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blanker.ru/files/dogovor-soavtorstva.doc>.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

References

1. The Law Of Ukraine «About Copyright» [«Zakon Ukrayiny «Pro avtors`ke pravo i sumizhni prava»], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
2. Semenova O. (2007), «Controversial Issues Of ACo-authorship», [«Spornye voprosy soavtorstva»], *Intellektual'naja sobstvennost'. Avtorskoe pravo i smezhnye prava*, No. 9, pp. 12-21
3. The Civil Code Of Ukraine [«Cyvilnyj kodeks Ukrayiny: chynne zakonodavstvo iz zminamy ta dopov. na 01 veresnya 2015 roku: Ofic. tekst.»]
4. The Contract Of ACo-authorship [«Dogovor soavtorstva»], available at: <http://blanker.ru/files/dogovor-soavtorstva.doc>
5. The Common Register Of Judgments Of Ukraine [«Yedynyj derzhavnyj reyestr sudovyx rishen` Ukrayiny»], available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua>

Ключові слова: співавторство, музичний твір, виникнення співавторства, договір співавторства.

Ключевые слова: соавторство, музыкальное произведение, возникновение соавторства, договор о соавторстве.

Keywords: co-authorship, musical works, the occurrence of a co-authorship, the contract of a co-authorship.